

L'estat de la situació en salut mental del districte d'Horta - Guinardó

Valoracions des de la Taula de Salut Mental

Barcelona, 31 d'octubre de 2018

**Ajuntament
de Barcelona**

Les visions expressades en aquest document de treball responen a les propostes de les persones participants a la Taula de Salut Mental del Districte d'Horta – Guinardó i de l'estructuració de la Secretaria Tècnica de la Taula. Per tant, no necessàriament representen a l'Ajuntament de Barcelona o al seu equip tècnic.

Spora Sinergies SCCL

<http://www.spora.ws>

.....

1. Introducció

Aquest és un document de treball fruit d'una valoració compartida pels membres de la Taula de Salut Mental (TSM) d'Horta – Guinardó, partint del treball previ realitzat al Districte en el marc de la Comissió de Salut Mental i Addiccions. L'objectiu d'aquest anàlisi de la situació en salut mental al districte és:

- Actualitzar i elaborar, de manera compartida amb tots els membres de la TSM, una valoració sobre la situació de salut mental del districte d'Horta - Guinardó.

Aquest document no pretén ser una representació ideal o una diagnosi exhaustiva sobre la situació de salut mental del districte. Entenem que la realitat de la salut mental del districte és més amplia i complexa que el que s'exposa en la imatge que aquest document mostra sobre la salut mental.

El valor d'aquesta imatge sobre el districte rau en el fet que s'ha elaborat de manera conjunta amb els diferents membres de la TSM. I, per tant, exposa aquells punts comuns sobre els quals totes les persones participants estan d'acord vers l'estat de la situació del districte.

Entenem que l'estat de la situació en salut mental que poden percebre i conèixer els membres de la taula no s'esgota en aquest document. Aquest informe mostra allò que ha emergit d'una sessió de treball i que s'ha consensuat de manera grupal. Així mateix, tampoc pressuposem que les situacions que es presenten en aquest document tenen perquè tenir un caràcter perpetu i immutable.

Finalment, aquest document pretén ser una referència des de la qual es puguin pensar i definir accions que es podrien realitzar al districte per part de la Taula de Salut Mental a partir de la constitució de comissions operatives de treball.

2. Resum de les necessitats i oportunitats al districte

PREVENCIÓ I DETECCIÓ EN LA INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA

- Augment de casos d'adolescents i joves aïllats al domicili
- Manca de programes de suport i acompanyament a domicili per adolescents i joves
- Manca d'alternatives de capacitatció laboral i projecte educatiu per a joves
- Dificultats en l'adhesió dels/ de les adolescents i joves als programes i serveis de salut mental
- Desinformació sobre recursos assistencials i equipaments per a joves del districte
- Buits assistencials entre la població adolescent i jove que no arriba als serveis assistencials

MANCANCES EN ELS RECURSOS D'ATENCIÓ DEL DISTRICTE

- Dificultats en l'accés a l'habitatge social
- Manca de recursos d'atenció domiciliària com alternativa als recursos assistencials

3. Situacions de salut mental destacades

En aquest punt es descriuen les principals situacions problemàtiques, en relació a la salut mental, que s'han identificat la sessió de treball de la Taula de Salut Mental d'Horta – Guinardó. Abans de fer-ho, la TSM del districte deixa constància que, a nivell general, cal incidir en les necessitats relacionades amb **prevenció** i la **rehabilitació**, existents al districte, és a dir, en la fase prèvia i posterior al tractament.

Una gran part de les necessitats detectades tenen a veure amb l'atenció a la infància i l'adolescència, més concretament sobre la prevenció i detecció de les situacions de salut mental durant aquestes etapes. A més, també es descriuen algunes mancances pel que fa als recursos d'atenció destinats a la població general.

A continuació es presenten cada una d'aquestes necessitats, de manera diferenciada, amb l'objectiu que quedin més endreçades i no es perdi l'especificitat. Però cal tenir en compte, també, que estan fortament relacionades entre elles.

3.1. Augment de casos d'adolescents i joves aïllats al domicili

Els membres de la taula de Salut Mental d'Horta – Guinardó posen de manifest l'augment de casos d'adolescents i joves d'entre 12 i 25 que estan aïllats a casa sense una atenció especialitzada, és a dir, sense rebre l'atenció que necessiten i sense ni tant sols una prèvia detecció. El fet d'estar aïllats al domicili entronca amb temes de salut mental que preocupen a la TSM com ara consum problemàtic de cànnabis i addicció a les pantalles.

La detecció d'aquests casos, quan succeeix, és gràcies a diferents serveis i per diferents motius com, per exemple, l'absentisme escolar detectat per l'Institut, a través de l'EAP, del CAP o perquè algun dels progenitors va al metge i ho comenta. Però fins i tot quan es dona aquesta detecció la intervenció és difícil i, sovint, no es fa res.

Es senyala la necessitat de plantejar una intervenció més basada en la prevenció, és a dir, en anar a buscar aquests joves i adolescents en les primeres etapes del problema i no quan la situació ja està massa avançada. Es detecta, per tant, una manca d'acompanyament i seguiment d'aquests adolescents perquè no hi ha cap servei o professional, dins els serveis existents, que lideri aquesta funció, malgrat l'existència de molts professionals que ho podrien fer.

Agents implicats

Els agents implicats en aquesta problemàtica són els serveis de Salut Mental, els de Serveis Socials, el CAS (xarxa de drogodependències) i els Centres d'Educació Secundària.

Oportunitats

Una de les oportunitats que es destaca és el programa *Interxarxes* que és un recurs que coordina tots els serveis d'educació, serveis socials i salut mental en la població del CSMIJ. Interxarxes podria dinamitzar o impulsar intervencions més preventives, comptant amb els diferents serveis implicats. Actualment treballa sobre casos concrets d'infants amb problemes de salut mental però es podria estendre la seva actuació a instituts a través de xerrades, consultes amb professionals de la salut mental, etc.

3.2. Manca de programes de suport i acompanyament per adolescents i joves amb una perspectiva transversal

En relació al col·lectiu d'adolescents i joves és detecta la necessitat d'establir una perspectiva de prevenció, detecció i atenció que sigui transversal, és a dir, que tingui en compte els diferents agents que actuen o poden actuar: serveis socials, serveis sanitaris i serveis educatius. Cal enfortir la relació entre aquets tres tipus d'agents per tal de poder garantir una atenció als adolescents i joves més eficaç i adequada.

Ja existeix una coordinació entre serveis però es donen casos on aquesta coordinació no és efectiva com, per exemple, quan un/a adolescent no va a l'escola. En aquest cas, es pot intervenir des dels serveis socials però no des de salut mental.

En relació a aquest fet, la manca de perspectiva transversal no només afecta als serveis assistencials sinó que també afecta als programes de suport i ajudes a domicili. En aquests darrers, doncs, també manca una perspectiva global en la que es puguin veure involucrats tots els agents implicats. Concretament, es comenta falta d'agents educatius que, amb suport d'altres professionals, intervinguin al domicili quan l'adolescent o jove no té els recursos per accedir als serveis. A nivell social, aquesta figura existeix però, a nivell sanitari, no hi és.

Agents implicats

Manca especificar-los

Oportunitats

El Programa de Suport Individualitzat (PSI) es pot considerar com una oportunitat, ja que planteja una atenció i seguiment individualitzat, entenent la casuística de la persona en totes les seves vessants, per tant, amb una visió més transversal i global.

3.3. Manca d'alternatives de capacitació laboral i projectes educatius per a joves

La TSM d'Horta – Guinardó detecta que hi ha una part de joves que queden exclosos de les oportunitats de formació i capacitació laboral perquè algunes de opcions que hi ha actualment es viuen com quelcom estigmatitzant. En concret, es posa l'exemple de la PFI, que, segons els joves és una opció que infravalora les seves capacitats i el títol "no serveix per a res".

Es posa sobre la taula, per tant, que falta un projecte més capacitant a nivell educatiu, social i professional ja que tenir un projecte personal i/o un projecte laboral durant aquesta etapa és molt important per a la prevenció de problemes de salut mental.

Agents implicats

Manca especificar-los

Oportunitats

En relació a aquest tema també es comenta que potser la necessitat no és crear nous projectes, sinó conèixer bé els que ja existeixen perquè alguns d'ells ja suposen una alternativa molt més estimulante per a adolescent i joves. En posa com exemple la "casa d'oficis", tot i que és un programa que no existeix encara al districte.

3.4. Dificultats en l'adhesió dels/ de les adolescents i joves als programes i serveis de salut mental

En relació a les dificultats per prevenir i acompanyar situacions de salut mental en adolescents i joves es planteja la importància de millorar el vincle d'aquest col·lectiu amb els programes i serveis que ja hi ha disponibles. La major part de joves accedeixen als serveis de forma no voluntària i, per tant, és molt difícil crear el vincle necessari per aconseguir una correcta adhesió.

És un tema que preocupa a la TSM i sobre el qual es veu la necessitat de treballar, per una banda, sobre els aspectes emocionals i, d'altra banda, en fer una reflexió sobre perquè els programes i serveis no són "atractius" per als adolescents i joves. En aquest sentit, es considera que manca una mirada empàtica i comprensiva cap a l'adolescència, assolint una nova perspectiva per arribar millor als joves i adolescents.

Agents implicats

Manca descriure'ls

Oportunitats

Manca descriure-les

3.5. Desinformació sobre recursos assistencials i equipaments per a joves del districte

La TSM detecta que hi ha certa desinformació sobre els recursos assistencials i equipaments per a joves del districte per part dels i les professionals de tots els àmbits. Aquesta desinformació pot provocar que els i les professionals que podrien fer ús d'aquests recursos no ho facin, deixant de banda una xarxa de comunicació i coordinació que afavoriria la perspectiva transversal que es demana i mantenint-se en un model d'intervenció de caràcter més assistencial.

En aquest sentit, es senyala que no només és necessari que tot/es les professionals coneguin aquets recursos i equipaments que hi ha disponibles a la xarxa, sinó que és necessari plantejar un treball conjunt, pensar i establir estratègies que tinguin en compte aquesta varietat de recursos i agents.

Agents implicats

Manca descriure'ls

Oportunitats

La TSM apunta que una de les oportunitats destacades en aquesta problemàtica és el mapa d'actius que ha impulsat l'Ajuntament de Barcelona per mitigar aquesta necessitat latent i compartida en molts districtes de la Ciutat de Barcelona.

3.6. Buits assistencials entre la població adolescent i jove que no arriba als serveis assistencials

La TSM posa de manifest que al districte hi ha un buit assistencial en els casos que els adolescents i joves es perden de camí als recursos, és a dir, no hi arriben per diversos motius. En aquest punt, la TSM proposa convertir aquesta necessitat en primera persona i preguntar-se què no s'està entenent de l'adolescent que faci que no arribin a ser atesos pels serveis?

Es considera que des dels recursos assistencials s'entenen la infància i l'adolescència com si fossin tots iguals, deixant de banda, les peculiaritats de l'edat i de la persona.

Per tant, manca una mirada empàtica i comprensiva cap a l'adolescència, assolint una nova perspectiva per arribar millor als joves i adolescents.

Es considera que aquesta necessitat està plantejada a nivell de prevenció, més que a nivell de tractament i, per tant, interpel·la al treball amb les famílies a partir de xerrades que no s'ha aconseguit fer mai.

Agents implicats

Els agents implicats en aquesta problemàtica són les famílies, els centres educatius, els serveis educatius, els serveis de Salut Mental –CSMIJ i CSMA-, l'ABS amb pediatria, els Serveis Socials, el CAS i els serveis de lleure.

Oportunitat

Una de les oportunitats que la TSM Horta – Guinardó destaca és el fet de poder ampliar les formacions a mestres, sobre prevenció en salut mental, que ja es fan a través del programa "Mentalízate" (campanya destinada a sensibilitzar a la població infanto-juvenil sobre diferents aspectes relacionats amb els trastorns mentals). Han fet xerrades a professors i alumnes però mai a famílies d'alumnes.

Una altra oportunitat poden ser els agents APC (A Peu de Carrer) que treballen en l'atenció directa en espais públics, ja que sovint són uns bons detectors.

3.7. La dificultat d'accés a l'habitatge social

La TSM detecta moltes dificultats al districte relacionades amb **l'accés a l'habitatge social** per part de les persones ateses dins la Xarxa de Salut Mental. A més, aquestes dificultats es veuen agreujades en els contextos d'habitatges compartits on la convivència representa una dificultat més fins al punt de considerar-se un recurs poc vàlid com a resposta a la problemàtica.

Agents implicats

Manca descriure'ls

Oportunitats

Al districte hi ha experiències d'habitatge social per persones amb problemes de salut mental d'alta complexitat que s'ha demostrat que són experiències efectives, alternatives a la institucionalització. Però aquestes experiències es basen en la política de "housing first", és a dir, habitatges individuals amb espais comunitaris.

3.8. Manca de recursos d'atenció domiciliària com alternativa als recursos assistencials

La TSM considera que cal reforçar els recursos d'atenció domiciliària, tant per la població adolescent com adulta, per tal d'aconseguir una millor atenció a la salut mental. D'una banda, l'atenció domiciliària suposa una alternativa més orientada a la prevenció i l'acompanyament. D'altra banda, és un recurs necessari per tal d'afrontar la falta de recursos residencials que es plantegen en el punt anterior.

En aquest sentit, es senyala la necessitat d'impulsar i reforçar els recursos domiciliaris en salut mental al districte.

Agents implicats

Manca descriure'ls

Oportunitats

Manca descriure-les